

Jacek Wojnicki¹

Instytucja Rządu Republiki Serbii w systemie organów władzy

Rozwój instytucji rządu Serbii związany jest z dwoma czynnikami: kształtowania się organizmu państwowego oraz rozwoju konstytucjonalizmu serbskiego. Poniżej zostaną zaprezentowane węzłowe etapy formowania się władzy wykonawczej w państwie serbskim oraz jugosłowiańskim (okres 1918–1992).

W 1830 r. Serbia stała się wasalnym księstwem rządzonym przez M. Obrenowicza. Turcy zostali zobowiązani – na mocy pokoju adrianopolskiego z 1829 r. – opuścić terytorium Serbii i sprzedać swoje majątki, mogli jedynie pozostawić w kilku miejscowościach niewielkie garnizony wojskowe. Obrenowicz, ogłoszony przez starszyznę serbską „najwyższym i dziedzicznym księciem narodu serbskiego”, został w sierpniu 1830 r. oficjalnie zatwierdzony przez władze tureckie².

W kolejnych latach przeciw księciu wykazującemu coraz wyraźniejsze tendencje samowładcze wystąpiła silna i zorganizowana opozycja. W jej skład wchodził: zamożni chłopci, kupcy i urzędnicy państwowi. Księżę został zmuszony do wydania w 1835 r. konstytucji, ograniczającej władzę księcia. Głównym organem władzy wykonawczej stała się rada, złożona z 17 członków, księżę mógł ich odwołać dopiero za zgodą sułtana tureckiego. W skład rządu, oprócz księcia, wchodził trzech ministrów: spraw wewnętrznych, fi-

¹ Autor jest profesorem nadzwyczajnym Akademii Humanistycznej im. Aleksandra Gieysztora w Pułtusku na Wydziale Nauk Politycznym.

² Zob. J. Skowronek, M. Tanty, T. Wasilewski, *Słowianie południowi i zachodni VI–XX wiek*, Warszawa 2005, s. 217.

nansów oraz sądownictwa. Miłosz przy pomocy wojska pragnął obalić radę i znieść krępującą go konstytucję, jednakże poniósł porażkę³.

W 1869 r. Skupsztina zebrana w Kragujevacu uchwaliła nową konstytucję Serbii⁴. W myśl jej postanowień księstwo zostało monarchią konstytucyjną. Władzę ustawodawczą sprawował książę wspólnie ze Skupsztiną. Parlament wybierany był na podstawie prawa wyborczego, ograniczonego cenzusem majątkowym. 1/3 składu parlamentu pochodziła z nominacji księcia. Władzę wykonawczą sprawował monarcha poprzez mianowany przez siebie rząd. Konstytucja przyznawała monarsze inicjatywę ustawodawczą. Skupsztina otrzymała prawo zatwierdzania przedłożonych jej projektów ustaw. Obok Skupsztiny powołano Radę Państwa – odpowiednik izby wyższej parlamentu. Konstytucja nie przewidywała odpowiedzialności rządu przed parlamentem. Konstytucja obowiązywała tylko przez trzy lata, bowiem książę Milan po dojściu do pełnoletniości objął w 1872 r. samodzielne rządy⁵.

W końcu października 1888 r. książę Milan zdecydował o zwołaniu Wielkiej Narodowej Skupsztiny celem uchwalenia nowej konstytucji. Weszła ona w życie w styczniu 1889 r., dając podstawy prawno-ustrojowe Serbii jako monarchii parlamentarnej⁶. Jednoizbowa Skupsztina stawała się władzą ustawodawczą oraz kontrolną w stosunku do rządu i uchwalanego budżetu państwa. Ustanawiała okręgowe skupsztiny i wybierane przez nie komitety jako organy samorządowe, nie wprowadzano ich na niższych szczeblach – powiatach i gminach. Konstytucja ponadto gwarantowała prawa i wolności obywatelskie, prawo do zrzeszania się, zgromadzeń, wolność słowa i prasy, znosiła także karę śmierci za przestępstwa polityczne⁷.

Rządy znajdowały się w rękach Partii Radykalnej, kierującej swój program do klasy chłopskiej. Zgodnie z ukształtowaną tradycją zwycięskie ugrupowanie obsadzało stanowiska w rządzie oraz administracji państwowej. Przełom polityczny nastąpił w 1892 r., gdy stery władzy zostały przekazane liberałom. W następnym roku król zdołał – przy pomocy lojalnego mu wojska – przywrócić konstytucję z 1869 r., poszerzając w ten sposób swoje

³ Zob. L. Podhorodecki, *Jugosławia. Dzieje narodów, państw i rozpad federacji*, Warszawa 2000, s. 87.

⁴ Zob. W. Felczak, T. Wasilewski, *Historia Jugosławii*, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź 1985, s. 371.

⁵ Ibidem, s. 371.

⁶ Zob. M. Tanty, *Balkany w XX wieku. Dzieje polityczne*, Warszawa 2003, s. 33.

⁷ Ibidem, s. 33.

uprawnienia. W kwietniu 1901 r. król dokonał nowelizacji obowiązującej konstytucji. Na jej podstawie został uformowany dwuizbowy parlament. Skład parlamentu nadal miał pochodzić z wyborów powszechnych, ale król dodatkowo uzyskał prawo obsadzania 3/5 składu Senatu (izby drugiej)⁸.

Po ucieszeniu nastrojów opozycyjnych król Aleksander powrócił do rządów autorytarnych i w listopadzie 1902 r. powołał rząd generała A. Cincara-Markovicia. Spotkało się to z oburzeniem, zwłaszcza wśród młodzieży akademickiej, która w grudniu zorganizowała w Belgradzie masową demonstrację, krwawo stłumioną przez policję. Król próbował utrzymać się przy władzy zaostrzając kurs: parlament został rozwiązany, zawiesił obowiązujące konstytucji, przygotowywał jednocześnie dekrety ograniczające swobody obywatelskie. Zanim do tego doszło, korpus oficerski dokonał w czerwcu 1903 r. przewrotu pałacowego. Spiskowcy powołali rząd tymczasowy, który zwołał rozwiązany przez monarchę parlament. Skupszcina i Senat na wspólnym posiedzeniu wybrały na króla Serbii P. Karadjordjevicia. Następnym krokiem było przywrócenie konstytucji z 1889 r. (w czerwcu 1903 r.). Przewrót z 1903 r. miał istotne znaczenie polityczno-ustrojowe. Przekształcił Królestwo Serbii w monarchię parlamentarną. Kluczową pozycję na scenie politycznej posiadała ponownie Partia Radykalna i jej lider N. Pasić, wieloletni szef rządu⁹.

W grudniu 1918 r. powstało Królestwo Serbów, Chorwatów i Słoweńców (SHS) z królem Serbii jako monarchą nowego organizmu państwowego. Ustrój państwa określała ustawa zasadnicza uchwalona przez Zgromadzenie Ustawodawcze¹⁰. Konstytucja *widowdańska* (od dnia św. Wita – 28 czerwca – *Vidovdanski Ustav*) z 1921 r. określała państwo jako monarchię dziedziczną¹¹. Ustawa zasadnicza uznawała istnienie jednego narodu, który używał języka serbsko-chorwacko-słoweńskiego. Władzę ustawodawczą sprawował król wraz z jednoizbowym Zgromadzeniem Narodowym (*Narodna Skupština*). Kadencja parlamentu została określona na cztery lata. Monarcha miał również sprawować władzę wykonawczą za pośrednictwem ministrów

⁸ Zob. B. Jelavich, *Historia Bałkanów. Wiek XX*, Kraków 2005, s. 45.

⁹ Zob. M. Tanty, op.cit., s. 35.

¹⁰ Zob. *Konstytucja Królestwa Serbów, Kroatów i Słoweńców (ogłoszona 28 czerwca 1921 r.)*, tłum. J. Ostrowski, [w:] *Nowe konstytucje*, pod red. J. Makowskiego, Warszawa 1925, s. 219–270.

¹¹ Zob. E. Mizerski, *Jugosłowiański system przedstawicielski 1918–1990*, Toruń 1999, s. 29 i n.

– odpowiedzialnych przed monarchą oraz parlamentem. Monarcha reprezentował państwo w stosunkach z zagranicą, wypowiadał wojnę, stanowił o pokoju, mianował i odwoływał premiera. Wprowadzał stan wyjątkowy, jednocześnie był najwyższym dowódcą armii. Zgodnie z konstytucją król miał więcej praw od parlamentu.

Sytuacja w państwie daleka była od ustabilizowania. Politycy chorwaccy oraz słoweńscy zarzucali królowi prowadzenie polityki wielkoserbskiej. W styczniu 1929 r. król dokonał zamachu stanu i wprowadził dyktaturę. Król Aleksander wydał jednocześnie dekret o władzy państwowej i królewskiej, na mocy którego przejmował pełnię władzy ustawodawczej i wykonawczej, znosząc konstytucję. Skupszcina została rozwiązana, wydano zakaz istnienia partii narodowych. Powołano do życia jedną organizację polityczną – Jugosłowiańską Partię Narodową. Dokonano centralizacji władzy, przejawem tej tendencji była zmiana nazwy państwa na Królestwo Jugosławii (*Kraljevina Jugoslavija*)¹².

Nowa ustawa zasadnicza została ogłoszona we wrześniu 1931 r.¹³ Król Aleksander ustanowił monarchię konstytucyjną. Władzę królewską ograniczał jedynie dwuizbowy parlament – Skupszcina oraz Senat. Posłowie do Skupszciny oraz 1/2 składu Senatu byli wybierani w wyborach powszechnych, pozostałych senatorów mianował monarcha. Król był pierwszym reprezentantem narodu oraz zwierzchnikiem władz: ustawodawczej, wykonawczej oraz sędowniczej. Monarcha wydawał ustawy, posiadał prawo weta. Król podejmował decyzje w sprawie ustaw, na temat których powstały rozbieżności między obu izbami parlamentu. Król posiadał również prawo rozwiązania obu izb parlamentu przed upływem kadencji. Ministrowie byli odpowiedzialni przed monarchą¹⁴.

Po 1945 r. władzę w Jugosławii przejęła partia komunistyczna (z marszałkiem Josipem Broz-Tito na czele)¹⁵. Komuniści zdobyli popularność jako siła oporu wobec hitlerowskiego i włoskiego najeźdźcy. Marszałek Tito już w 1943 r. zadeklarował wolę budowy federacji z 6 pełnoprawnymi republika-

¹² Zob. W. Walkiewicz, *Jugosławia – był wspólny i rozpad*, Warszawa 2000, s. 75 i n.

¹³ Zob. *Ustav Kraljevine Jugoslavije*, „Službene Novine” br. 900, 1931.

¹⁴ Zob. W. Szulc, *Przemiany gospodarcze i społeczne w Jugosławii w okresie międzywojennym (1918–1941)*, Poznań 1980, s. 35.

¹⁵ Zob. M. Tanty, op.cit., s. 278 i n.

mi (*Deklaracja Antyfaszystowskiej Rady Wyzwolenia Narodowego Jugosławii AVNOJ* z 29 listopada 1943 r. ogłoszona w Jajce).

W styczniu 1946 r. Skupsztina przyjęła nową ustawę zasadniczą¹⁶ – wzorowaną na konstytucji ZSRR z 1936 r. Parlament (Skupsztina Ludowa) składał się z dwóch izb – Rady Związkowej oraz Rady Narodowości. Ograniczenie kompetencji parlamentu *de facto* wynikało z przekazania większości kompetencji decyzyjnych do instancji partyjnych (Biura Politycznego KPJ, następnie Prezydium ZKJ), a także wyeliminowania ugrupowań opozycyjnych z ław poselskich.

Pewne zmiany w funkcjonowaniu Skupsztiny nastąpiły po 1950 r. (czyli po zerwaniu bliskich relacji z ZSRR oraz wprowadzeniu tzw. samorządowego systemu władzy)¹⁷. Skupsztina stała się organem samorządu społeczno-politycznego, szczególnie funkcje parlamentu były określane na mocy kolejnych ustaw zasadniczych (z lat 1953¹⁸, 1963¹⁹ oraz 1974²⁰). Zmianie ulegała także budowa parlamentu (od 5-izbowej – konstytucja z 1963 r., do 2-izbowej – konstytucja z 1974 r.). Na mocy ostatniej *titowskiej* konstytucji (1974 r.)²¹ Skupsztina Związkowa składała się z: Rady Związkowej (220 mandatów) oraz Rady Republik oraz Okręgów Autonomicznych (88 mandatów).

Zgodnie z Konstytucją z 1974 r.²² do kompetencji parlamentu związkowego (Skupsztiny SFRJ)²³ należały: decyzje o zmianie konstytucji SFRJ, rozpatrywanie i ustalanie podstaw polityki wewnętrznej i zagranicznej, ustawodawstwo związkowe oraz uchwalanie innych przepisów i aktów ogólnych, w tym społecznego planu państwa związkowego, decydowanie o wojnie i pokoju, ratyfikacja umów międzynarodowych, ustalanie polityki wykony-

¹⁶ Zob. *Konstytucja Federacyjnej Ludowej Republiki Jugosławii*, 31 stycznia 1946 r., [w:] *Nowe konstytucje państw europejskich*, pod red. L. Gelberga, Warszawa 1949, s. 145–181.

¹⁷ Zob. B. Ryś, *Jugosłowiański system samorządowy*, Warszawa 1986, s. 7 i n.

¹⁸ Zob. *Ustawa Konstytucyjna o podstawach ustroju społecznego i politycznego Federacyjnej Ludowej Republiki Jugosławii z 13 stycznia 1953 r.*, [w:] *Konstytucja Federacyjnej Ludowej Republiki Jugosławii*, Warszawa 1957.

¹⁹ Zob. *Konstytucja Socjalistycznej Federacyjnej Republiki Jugosławii z 7 kwietnia 1963 r.*, Belgrad 1964.

²⁰ Zob. J. Ciemniwski, *Wstęp*, [w:] *Konstytucja Socjalistycznej Federacyjnej Republiki Jugosławii*, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1975, s. 5 i n.

²¹ Zob. E. Zieliński, *Skupsztyna SFRJ*, Warszawa 1978, s. 136 i n.

²² Zob. J. Ciemniwski, *Wstęp*, [w:] *Konstytucja Socjalistycznej...*, s. 5 i n.

²³ Por. J. Ciemniwski, *Ustawa w jugosłowiańskim systemie konstytucyjnym*, Wrocław 1977, s. 78 i n.; B. Zawadzka, *Model przedstawicielstwa socjalistycznego*, Wrocław 1980, s. 325 i n.

wania ustawodawstwa związkowego oraz innych przepisów i aktów ogólnych, wybieranie i odwoływanie organów związkowych (Związkowa Rada Wykonawcza, Sąd Konstytucyjny Jugosławii, Sąd Najwyższy Jugosławii, Narodowy Sąd Gospodarczy) wraz ze sprawozdaniem nad ich działalnością kontroli politycznej i nadzoru społecznego oraz wykonywanie innych zadań konstytucyjnie określonych.

Związkowa Rada Wykonawcza (rząd federacji – *Savezno Izvršno Vijeće*) była organem Skupsztiny SFRJ, któremu powierzono funkcje polityczno-wykonawcze w ramach praw i obowiązków federacji. Relacje najwyższych organów władzy państwowej federacji charakteryzowały się nadrzędnością Skupsztiny, co podkreślały normy konstytucji w przedmiocie wyboru i odwoływania SIV oraz kontroli jej działalności oraz odpowiedzialności przez Skupsztiną. Prezydent SFRJ posiadał prawo wskazywania jednego z członków ze Skupsztiny jako kandydata na przewodniczącego SIV.

Wyboru przewodniczącego SIV oraz jej członków dokonywały obie izby parlamentu związkowego. Mandat delegata do Skupsztiny wybranego do Związkowej Rady Wykonawczej ulegał wygaśnięciu. SIV była organem wykonawczym Skupsztiny SFRJ. Równocześnie w miejsce jednej sfery działania określanej jako działalność wykonawcza i zarządzająca wprowadzone zostały dwie różne funkcje realizowane pod stałym zwierzchnictwem naczelnego organu przedstawicielskiego²⁴. Funkcję polityczno-wykonawczą realizowała SIV, natomiast administracyjną (bezpośredniego zarządzania) sekretarze i podsekretarze usytuowani poza SIV.

Konstytucja z 1990 r. stanowiła wyraz zachodzących przemian ustrojowych w ramach republik jugosłowiańskich. Rząd Republiki Serbii sprawował władzę wykonawczą, wydawał rozporządzenia, zarządzenia i inne decyzje w celu wykonywania delegacji zawartych w konstytucji oraz wydanych na podstawie ustaw. W skład rządu wchodził: premier, wicepremierzy oraz ministrowie. Członek rządu będący deputowanym do Skupsztiny nie musiał zrzekać się mandatu deputowanego. Rząd ponosił odpowiedzialność przed parlamentem²⁵.

²⁴ Zob. R. Chruściak, *Zagadnienie pozycji ustrojowej rządu w ZSRR i w innych państwach Europy Wschodniej*, „Studia konstytucyjne”, pod red. Z. Jarosza, Warszawa 1990, s. 208 i n.

²⁵ Zob. J. Wojnicki, *Przeobrażenia ustrojowe państw postjugosłowiańskich*, Pułtusk 2003, s. 159 i n.

Najważniejszym aktem prawnym regulującym ustroj polityczny Republiki Serbii jest Konstytucja z 30 września 2006 r.²⁶ Ustawa zasadnicza wymienia kilka kluczowych zasad ustroju państwa: rządu prawa, sprawiedliwość społeczna, demokracja obywatelska, prawa i wolności obywatela i mniejszości, zobowiązanie do respektowania europejskiego systemu wartości oraz podstawowych zasad (art. 1 Konstytucji). Ustrojodawca jednocześnie deklaruje, iż rządy prawa będą wykonywane poprzez wolne i bezpośrednie wybory, konstytucyjne gwarancje praw obywatelskich i mniejszości, podział władzy, niezależność władzy sądowniczej oraz przestrzeganie konstytucji i ustaw przez władze (art. 3 Konstytucji). Równocześnie konstytucja stanowi, iż system rządów w Serbii bazuje na podziale władzy: na ustawodawczą, wykonawczą oraz sądowniczą. Wzajemne relacje władz państwowych określają zasady równowagi i wzajemnej kontroli (art. 4 Konstytucji).

Zgromadzenie Narodowe jest określane przez ustrojodawcę jako najwyższy organ i piastun władzy ustrojodawczej i ustawodawczej w Republice Serbii (art. 98 Konstytucji). Z kolei Prezydent Republiki uosabia jedność państwa (art. 111 Konstytucji). Natomiast Rząd Republiki jest określany w ustawie zasadniczej jako piastun władzy wykonawczej w państwie (art. 122 Konstytucji).

Ustawa zasadnicza z 2006 r. poświęca rządowi dział 3 w rozdziale piątym – „Organizacja władz państwowych”. Regulacje należy określić jako dość precyzyjne, mieszczą się w czternastu artykułach (od 122 do 135). W porównaniu do poprzedniej ustawy zasadniczej z 1990 r. należy zauważyć, iż regulacje prawno-ustrojowe w tym zakresie są bardziej rozbudowane. Ma to zapewne swoje źródła w praktyce konstytucyjnej lat 90. w Serbii (obowiązywał wówczas hybrydowy system polityczny łączący cechy demokracji i autorytaryzmu) oraz w aspiracjach Republiki do członkostwa w Unii Europejskiej oraz Sojuszu Północnoatlantyckim (rządy prawa i system demokratyczny jest jednym z kluczowych warunków akcesji).

Konstytucja Republiki określa w art. 126 skład rządu. Zgodnie z jego brzmieniem Rząd Republiki tworzą: premier, jeden lub więcej wicepremierów oraz ministrowie²⁷. Należy w tym miejscu zwrócić uwagę na konstytucjonalizację urzędu zastępcy premiera. W wielu państwach europejskich

²⁶ Zob. *Ustav Republike Srbije*, „Službeni glasnik RS” br. 98, 2006.

²⁷ W momencie powołania rządu Mirko Cvetkovicia liczył on 26 osób, w tym czterech wicepremierów. Reprezentowali oni wszystkie ugrupowania koalicji: Partię Demokratyczną

ustawy zasadnicze nie wymieniają wicepremiera, odsyłając w tym zakresie do praktyki konstytucyjnej.

Ustrojodawca określa dość precyzyjnie zasadę tzw. *incompatibilitas* funkcji związanych z zasiadaniem w Rządzie Republiki. Członek gabinetu serbskiego nie może być równocześnie deputowanym do Zgromadzenia Narodowego, deputowanym do Zgromadzenia Prowincji Autonomicznych, a także radnym samorządowym. Zakaz obejmuje również zasiadanie ministrów w organach wykonawczych prowincji autonomicznych oraz jednostek samorządu lokalnego. (art. 126 Konstytucji)²⁸.

Proces powoływania rządu w Serbii został zaliczony do kompetencji prezydenta oraz Zgromadzenia Narodowego. Inicjatywa we wspomnianym zakresie należy do głowy państwa. Do uprawnień Prezydenta Republiki należy wyznaczenie kandydata na premiera. Głowa państwa czyni tak po konsultacjach z przedstawicielami klubów parlamentarnych. Należy powyższe konsultacje traktować nie jako wiążące dla prezydenta, ale jako istotną wskazówkę, który kandydat i, z którego ugrupowania, może liczyć w głosowaniu na akceptację Zgromadzenia Narodowego²⁹. Następnym krokiem jest podjęcie się przez premiera misji stworzenia gabinetu. Zakończeniem tego etapu jest wystąpienie szefa rządu przed Zgromadzeniem Narodowym w sprawie programu oraz składu gabinetu. Ustrojodawca precyzyjnie stanowi, iż parlament serbski w jednym głosowaniu decyduje zarówno o zaakceptowaniu programu rządu, jak i propozycji personalnych zgłoszonych przez premiera. Do podjęcia decyzji przez Zgromadzenie Narodowe wymagana jest zgoda większości ogólnej liczby deputowanych (co najmniej 126 z 250 ogółem) (art. 127 Konstytucji)³⁰. Jednocześnie Regulamin Obrad Zgromadzenia Narodowego³¹ precyzuje, iż przewodniczący parlamentu przekazuje niezwłocznie deputowanym wniosek prezydenta dotyczący nazwiska

(DS.), liberalne ugrupowanie G 17 Plus, Socjalistyczną Partię Serbii (SPS) oraz Zjednoczonej Partii Emerytów Serbii (PUPS).

²⁸ Zob. art. 126 *Ustav Republike...*

²⁹ Pod rządami obecnej Konstytucji Serbii z 2006 r. powołane zostały dwa gabinety. Pierwszym (w kwietniu 2007 rok) kierował Vojslav Koštunica, lider drugiego ugrupowania koalicyjnego – Demokratycznej Partii Serbii (DSS), a drugim (od lipca 2008 r.) polityk największej partii koalicji rządzącej Partii Demokratycznej (DS.) – Marko Cvetković.

³⁰ Zob. art. 127 *Ustav Republike...*

³¹ Zob. *Poslovník Narodne Skupštine Republike Srbije*, „Službeni glasnik RS” br. 52/10, 2010.

nowego premiera (art. 267 Regulaminu)³². Przewodniczący parlamentu wyznacza jednocześnie dzień, w którym parlament przeprowadzi dyskusję nad wystąpieniem premiera (art. 268 Regulaminu)³³. Po jej zakończeniu przewodniczący Zgromadzenia Narodowego jest obowiązany wyznaczyć termin głosowania nad wnioskiem o udzielenie nowemu gabinetowi wotum zaufania (art. 269 Regulaminu)³⁴. Zgromadzenie Narodowe wyraża zaufanie w stosunku do rządu w głosowaniu tajnym, ale może zadecydować o przeprowadzeniu głosowania imiennego (art. 269 Regulaminu)³⁵. Procedurę powołania nowego rządu kończy złożenie ślubowania przez członków rządu przed Zgromadzeniem Narodowym. Następnie członkowie gabinetu składają podpis pod tekstem ślubowania i pozostawiają go w parlamencie (art. 270 Regulaminu)³⁶.

Konstytucja serbska stanowi, iż misja gabinetu maksymalnie trwa aż do dnia zakończenia kadencji parlamentu, który go wybrał. Rząd rozpoczyna urzędowanie od momentu złożenia przysięgi przed Zgromadzeniem Narodowym (art. 128 Konstytucji)³⁷.

Ustrojodawca jednocześnie określa przesłanki wygaśnięcia misji rządu Serbii. Zalicza do nich następujące: wygaśnięcie kadencji parlamentu, które rząd powołało; przegłosowanie przez parlament wniosku o wotum nieufności, rozwiązanie Zgromadzenia Narodowego; rezygnacja Prezydenta Republiki. Rząd w stanie dymisji podejmuje jedynie działalność administracyjną, aż do momentu powołania nowego gabinetu. Wspomniany rząd jest także pozbawiony uprawnienia występowania do głowy państwa z wnioskiem o rozwiązanie parlamentu. Należy także podkreślić, iż ustrojodawca Serbii określa dość precyzyjnie przesłanki wygaśnięcia mandatu członka gabinetu. Zalicza do nich: wygaśnięcie kadencji Zgromadzenia, które rząd powołało; złożenie rezygnacji i przyjęcie jej przez parlament; przegłosowanie przez parlament wniosku o wotum nieufności, rozwiązanie Zgromadzenia Narodowego; rezygnację Prezydenta Republiki oraz wnioski szefa rządu przesłane do parlamentu (art. 128 Konstytucji)³⁸.

³² Zob. art. 267 *Poslovník Narodne Skupštine...*

³³ Zob. art. 268 *Poslovník Narodne Skupštine...*

³⁴ Zob. art. 269 *Poslovník Narodne Skupštine...*

³⁵ Ibidem.

³⁶ Zob. art. 270 *Poslovník Narodne Skupštine...*

³⁷ Zob. art. 128 *Ustav Republike Srbije...*

³⁸ Ibidem.

Ustrojodawca określa zadania i uprawnienia Rządu Republiki w art. 123 Konstytucji. Po pierwsze: Rząd Republiki określa i wykonuje politykę państwa. Jako drugie zadanie należy wymienić wykonywanie ustaw oraz innych aktów prawnych Zgromadzenia Narodowego. W celu wykonywania ustaw Rząd Republiki posiada uprawnienie przyjmowania przepisów wykonawczych. Ważnym zadaniem rządu jest także przygotowywanie projektów ustaw dla parlamentu oraz opiniowanie projektów ustaw złożonych przez innych wnioskodawców. Rząd Republiki kieruje i kontroluje prace administracji państwowej (art. 123 Konstytucji)³⁹.

Ustrojodawca określa także zadania szefa rządu. Do kompetencji premiera zalicza organizowanie i kierowanie pracami rządu, czuwanie nad koordynacją politycznej aktywności rządu, koordynację działalności poszczególnych ministrów. Ważnym uprawnieniem premiera jest także reprezentacja rządu na zewnątrz (art. 126 Konstytucji)⁴⁰.

Do zadań rządu należą także uprawnienia wykonywane wspólnie z innymi organami władzy państwowej. We współpracy z prezydentem rząd może rozwiązać Zgromadzenie Narodowe. Ze wspomnianego uprawnienia gabinet nie może korzystać, w przypadku wniesienia wniosku o wotum nieufności w stosunku do danego gabinetu. Parlament nie może być także rozwiązany w czasie obowiązywania stanu wojennego oraz stanu wyjątkowego (art. 109 Konstytucji)⁴¹. Rząd przedkłada głowie państwa także propozycje kandydatów na ambasadorów (art. 112 Konstytucji)⁴². Rząd przedkłada Zgromadzeniu Narodowemu projekt budżetu państwa oraz plan rozwoju społeczno-gospodarczego państwa (art. 99 Konstytucji)⁴³. Rządowi przysługuje także inicjatywa ustawodawcza (art. 107 Konstytucji)⁴⁴.

Uprawnienia rządu ulegają rozszerzeniu podczas wprowadzenia stanów nadzwyczajnych (stanu wyjątkowego oraz stanu wojennego). W przypadku, gdy Zgromadzenie Narodowe nie może się zebrać na posiedzenie, decyzję o wprowadzeniu stanu wyjątkowego podejmują wspólnie: Przewodniczący Zgromadzenia Narodowego, Prezydent Republiki oraz szef rządu. Także w sytuacji, gdy parlament nie może obradować i wypełniać konstytucyj-

³⁹ Zob. art. 123 *Ustav Republike Srbije...*

⁴⁰ Zob. art. 126 *Ustav Republike Srbije...*

⁴¹ Zob. art. 109 *Ustav Republike Srbije...*

⁴² Zob. art. 112 *Ustav Republike Srbije...*

⁴³ Zob. art. 99 *Ustav Republike Srbije...*

⁴⁴ Zob. art. 107 *Ustav Republike Srbije...*

nych obowiązków, uprawnienia prawodawcze przejmuje rząd. Dekrety rządu wymagają jednakże kontrasygnaty prezydenta (art. 200 Konstytucji)⁴⁵. W przypadku, gdy parlament nie może się zebrać na posiedzenie, decyzje o wprowadzeniu stanu wojennego podejmują wspólnie: Przewodniczący Zgromadzenia Narodowego, Prezydent Republiki oraz szef rządu (art. 201 Konstytucji)⁴⁶.

Ustrojodawca serbski określa, iż premier oraz pozostali członkowie rządu nie ponoszą odpowiedzialności za opinie oraz sposób głosowania podczas posiedzeń gabinetu. Premier oraz pozostali członkowie rządu cieszą się immunitetem, podobnym do tego, który posiadają deputowani do Zgromadzenia Narodowego. W kwestii uchylenia immunitetu premiera oraz pozostałych członków rządu decyzje podejmuje gabinet na swoim posiedzeniu (art. 134 Konstytucji)⁴⁷.

Zgodnie z przyjętym modelem ustrojowym w Republice Serbii rząd ponosi odpowiedzialność przed parlamentem. Głowa państwa jest wyłączona z tego zakresu uprawnień. Ustrojodawca serbski wymienia kilka instrumentów kontroli władzy ustawodawczej w stosunku do działalności egzekutywy. Po pierwsze: należy zwrócić uwagę na możliwość zgłoszenia interpelacji dotyczącej działalności całego gabinetu lub konkretnego ministra. Prawo zgłoszenia interpelacji przysługuje grupie liczącej co najmniej 50 deputowanych. Rząd jest zobowiązany do udzielenia odpowiedzi na treść interpelacji w terminie 30 dni. Odpowiedź na interpelację podlega debacie parlamentarnej, którą kończy głosowanie nad przyjęciem, bądź odrzuceniem udzielonej odpowiedzi. Warto podkreślić, iż konstytucja przewiduje możliwość połączenia odrzucenia odpowiedzi na zgłoszoną interpelację wraz z wnioskiem o wotum nieufności w stosunku do rządu, bądź konkretnego ministra. W przypadku zgłoszenia przez premiera, bądź ministra rezygnacji, wcześniejszy wniosek o wotum nieufności uznaje się za niezasadny. Ustrojodawca Serbii jednocześnie stanowi, iż przedmiot interpelacji nie może być ponownie przedmiotem dyskusji w Zgromadzeniu Narodowym przed upływem 90 dni (art. 129 Konstytucji)⁴⁸.

⁴⁵ Zob. art. 200 *Ustav Republike Srbije...*

⁴⁶ Zob. art. 201 *Ustav Republike Srbije...*

⁴⁷ Zob. art. 134 *Ustav Republike Srbije...*

⁴⁸ Zob. art. 129 *Ustav Republike Srbije...*

Kolejnym istotnym instrumentem kontrolnym parlamentu jest możliwość zgłoszenia wotum nieufności w stosunku do całego gabinetu, bądź konkretnego ministra. Ustrojodawca serbski wyposaża w takie prawo grupę co najmniej 60 deputowanych. Zgłoszony wniosek musi być przedmiotem dyskusji w Zgromadzeniu Narodowym na najbliższej sesji, nie później jak po upływie 5 dni od jego zgłoszenia. Bezpośrednio po debacie w przedmiotowej sprawie parlament podejmuje decyzje w głosowaniu. Do przyjęcia wniosku wyrażającego nieufność w stosunku od gabinetu, bądź konkretnego ministra wymagana jest większość ustawowego składu Zgromadzenia Narodowego (co najmniej 126 głosów „za” spośród 250 deputowanych).

W przypadku przegłosowania przez parlament wniosku, głowa państwa jest zobowiązana podjąć konstytucyjne kroki w celu powołania nowego rządu (począwszy od przedłożenia parlamentowi kandydata na kolejnego szefa rządu). Warto podkreślić, iż ustrojodawca precyzyjnie określa termin – 30 dni – od dnia uchwalenia wotum nieufności do dnia powołania nowego gabinetu. W przypadku, gdy we wspomnianym terminie Zgromadzenie Narodowe nie zdoła powołać nowego rządu, Prezydent Republiki jest zobligowany do rozwiązania parlamentu i zarządzenia nowych wyborów. Natomiast w przypadku przegłosowania przez parlament wniosku o wotum nieufności w stosunku do ministra, Prezydent Republiki jest zobowiązany do zainicjowania procedury powołania nowego członka rządu.

Konstytucja Serbii jednocześnie wyznacza cezury czasowe, po których parlament może zgłosić kolejny wniosek o wotum nieufności do urzędującego rządu, bądź ministra. Po odrzuceniu pierwszego wniosku w przedmiotowej sprawie, kolejny nie może być zgłoszony przed upływem 180 dni od daty głosowania przez Zgromadzenie Narodowe wspomnianego wniosku (art. 130 Konstytucji)⁴⁹.

Regulacje konstytucyjne Republiki Serbii przewidują także możliwość zgłoszenia przez rząd wniosku do parlamentu w sprawie udzielenia wotum zaufania. Propozycja rządu w przedmiotowej sprawie podlega dyskusji na bieżącej sesji Zgromadzenia Narodowego, a nie później niż na następnej sesji (w terminie najpóźniej 5 dni od daty złożenia wniosku). Po debacie plenarnej Zgromadzenie Narodowe podejmuje ostateczne decyzje. Wniosek uważa się za przyjęty, jeśli w parlamencie opowie się za nim co najmniej 126 deputowanych (więcej niż połowa ustawowej liczby deputowanych do

⁴⁹ Zob. art. 130 *Ustav Republike Srbije...*

Zgromadzenia Narodowego). Natomiast w przypadku odrzucenia wniosku o udzielenie wotum zaufania misja rządu ulega zakończeniu. Ustrojodawca obliguje głowę państwa do zainicjowania działań w celu powołania nowego gabinetu (rozpoczyna się procedura zgłoszenia kandydata na nowego premiera). Warto nadmienić, iż ustrojodawca precyzyjnie określa termin – 30 dni od dnia nieudzielenia wotum zaufania do dnia powołania nowego gabinetu. W przypadku, gdy we wspomnianym terminie Zgromadzenie Narodowe nie zdoła powołać nowego rządu, Prezydent Republiki jest zobligowany do rozwiązania parlamentu i zarządzenia nowych wyborów (art. 131 Konstytucji)⁵⁰.

Konstytucja Serbii wymienia także możliwość złożenia rezygnacji przez urzędującego premiera⁵¹. Regulacje konstytucyjne przewidują pisemną formę rezygnacji, premier składa ją na ręce przewodniczącego parlamentu. Ustrojodawca stanowi, iż następnie szef rządu informuje o zamiarze dymisji prezydenta oraz opinię publiczną. Wniosek jest głosowany podczas następnej sesji parlamentu. Regulamin Zgromadzenia Narodowego stanowi, iż nad wnioskiem nie przeprowadza się dyskusji (art. 277 Regulaminu)⁵². Przyjęcie rezygnacji premiera oznacza automatycznie wygaśnięcie misji gabinetu. W przypadku przyjęcia przez Zgromadzenie Narodowe rezygnacji premiera, prezydent jest zobligowany do podjęcia działań konstytucyjnych w sprawie powołania nowego rządu (począwszy od zgłoszenia kandydatury kolejnego premiera). Warto nadmienić, iż ustrojodawca precyzyjnie określa termin – 30 dni od dnia przyjęcia przez parlament rezygnacji premiera do dnia powołania nowego gabinetu. W przypadku, gdy we wspomnianym terminie Zgromadzenie Narodowe nie zdoła powołać nowego rządu, Prezydent Republiki jest zobligowany do rozwiązania parlamentu oraz zarządzenia nowych wyborów (art. 132 Konstytucji)⁵³.

Rezygnację może także złożyć minister oraz pozostali członkowie rządu, czyni to – w formie pisemnej – na ręce premiera. Szef rządu jest zobowiązany do przedłożenia wspomnianej rezygnacji na ręce przewodniczącego parlamentu, a Zgromadzenie Narodowe winno ustosunkować się do niej na

⁵⁰ Zob. art. 131 *Ustav Republike Srbije...*

⁵¹ Przedmiotowa sytuacja miała miejsce w lutym 2008 r., gdy na skutek rozbieżności wewnątrz koalicji rządowej odnośnie przyszłego statusu Kosowa do dymisji podał się premier Vojislav Koštunica.

⁵² Zob. art. 277 *Poslovník Narodne Skupštine...*

⁵³ Zob. art. 132 *Ustav Republike Srbije...*

następnej sesji plenarnej. Regulamin Zgromadzenia Narodowego precyzuje, iż nad wspomnianym wnioskiem nie jest przeprowadzana debata (art. 278 Regulaminu)⁵⁴. Także szef rządu, działając z własnej inicjatywy, może przedłożyć Zgromadzeniu Narodowemu wnioski o zwolnienie z urzędu ministra. Wspomniane wnioski uważa się za przyjęte, jeśli w głosowaniu parlamentarnym opowie się za nimi większość ustawowego składu Zgromadzenia Narodowego. Za dzień zakończenia wypełniania swojej misji uważa się, w przypadku ministra, który podał się do dymisji, dzień, w którym została ona zatwierdzona przez Zgromadzenie Narodowe. Natomiast w przypadku ministra, który został zdymisjonowany z inicjatywy szefa rządu, wygaśnięcie misji następuje w dniu przyjęcia rezygnacji. Ustrojodawca stanowi, iż szef rządu jest zobowiązany podjąć działania w kierunku uzupełnienia składu rządu (art. 133 Konstytucji)⁵⁵.

Okres po 1990 r. należy podzielić na dwa etapy; pierwszy obejmuje lata 90. aż do tzw. październikowej rewolucji (5 października 2000 r.) i znamionuje cechy systemu politycznego na pograniczu demokracji i autorytaryzmu (tzw. *Demokatura*)⁵⁶. Od 2000 r. zaczyna się w Serbii natomiast powolne kształtowanie systemu demokratycznego.

Pierwsze rywalizacyjne wybory do parlamentu zostały przeprowadzone 9 i 23 grudnia 1990 r. Zwycięstwo w nich odniosła postkomunistyczna i niegardząca odwoływaniem się do haseł nacjonalistycznych Socjalistyczna Partia Serbii (SPS) prezydenta Slobodana Miloševicia. Na listy z jej kandydatami padło ponad 46% głosów. Drugie ugrupowanie – opozycyjny Serbski Ruch Odnowy (SPO) mogło się poszczycić poparciem ok. 16%. Na trzecim miejscu uplasowało się historyczne ugrupowanie socjalliberalne – Partia Demokratyczna (DS), której listy poparło ok. 7% wyborców. Ostatnim istotnym ugrupowaniem w Skupstvinie okazał się Demokratyczny Związek Węgrów z Wojwodiny (DZVM) – ok. 3% głosów. Powyższe wyniki zaowocowały następującym podziałem mandatów: SPS – 194, SPO – 19, DS – 7 oraz DZVM – 9⁵⁷. Misję utworzenia rządu prezydent powierzył politykowi socjalistycznemu Dragutinovi Zelenoviciovi (styczeń 1991 r.). W grudniu

⁵⁴ Zob. art. 278 *Poslovník Narodne Skupštine...*

⁵⁵ Zob. art. 133 *Ustav Republike Srbije...*

⁵⁶ Zob. T. G. Ash, *Historia na gorąco. Eseje i reportaże z Europy lat 90-tych*, Kraków 2000, s. 426 i n.

⁵⁷ Zob. M. Wierzbicka, *Jugosłowiańska scena polityczna*, „Polska w Europie” z. 4, 1991, s. 86; R. Thomas, *The Politics of Serbia in the 1990s*, New York 1999, s. 59 i n.

1991 r. doszło do zmiany rządu. Nowy rząd socjalistyczny utworzył wówczas Radoman Božović.

Drugie wybory do Skupsztiny Serbii miały miejsce w grudniu 1992 r. Zwycięstwo ponownie odniosła Socjalistyczna Partia Serbii (SPS), na której listy oddano 28,77% głosów. Mocną drugą pozycję zajęli radykałowie (SRS) z 22,6% głosów. Trzecim ugrupowaniem parlamentarnym stała się szeroka koalicja opozycji demokratycznej – Demokratyczny Ruch Serbii (DEPOS). Zyskała ona poparcie prawie 17,0% głosujących. Kandydaci Partii demokratycznej startowali oddzielnie i zyskali poparcie ponad 4,0% głosów. Kandydaci węgierskiej mniejszości utrzymali swój wynik sprzed 2 lat. W Skupsztynie zasiadli następujący deputowani: 101 z SPS, 73 z Serbskiej Partii Radykalnej (SRS), 50 z DEPOS, 9 reprezentujących mniejszość węgierską oraz 6 z DS⁵⁸. Prezydent powierzył misję utworzenia nowego gabinetu politykowi socjalistycznemu Nikole Sainoviciovi (styczeń 1993 r.). Nowy serbski gabinet premiera Nikole Sainovicia uzyskał wotum zaufania w republikańskim parlamencie na sesji w dniu 10 lutego 1993 r.

Dnia 21 października 1993 r. prezydent rozwiązał Skupsztinę zakładając za cel wyłonienie nowego parlamentu ze stabilną większością postkomunistycznej SPS. W rezultacie elekcji socjaliści zdobyli 13 mandaty, a rozbita opozycja (wraz z radykałami 120). Socjalistom udało się osłabić wpływy radykałów i zmonopolizować idee Wielkiej Serbii. Opozycja demokratyczna została rozbita na trzy frakcje: DEPOS (45 mandatów); Partii Demokratycznej (30 mandatów) oraz Demokratycznej Partii Serbii (7 mandatów)⁵⁹. 23 lutego 1994 r. – po kilku tygodniach rozmów koalicyjnych – desygnowany przez prezydenta działacz socjalistyczny Mirko Marjanović przedstawił w Zgromadzeniu Narodowym wystąpienie o składzie i programie rządu. W skład rządu weszli ministrowie socjalistyczni (SPS) oraz z Nowej Demokracji, która to w wyborach parlamentarnych wystąpiła w sojuszu z ugrupowaniami opozycyjnymi. Dotychczasowy premier Nikola Sainović otrzymał w nowym gabinecie tekę wicepremiera odpowiedzialnego za gospodarkę państwa.

Kolejne wybory do republikańskiego parlamentu odbyły się we wrześniu 1997 r. Koalicja lewicowa skupiająca SPS, Jugosłowiańską Lewicę (JUL) oraz

⁵⁸ Zob. N. Miller, *A failed transition: the case of Serbia*, [w:] *Politics, power and struggle for democracy in South-East Europe*, pod red. K. Dawisha, B. Parrott, Cambridge 1997, s. 168.

⁵⁹ Zob. W. J. Dziak, *Jugosławia*, [w:] *Europa Środkowo-Wschodnia 1993*, r. III, Warszawa 1995, s. 85.

Nową Demokrację (ND) uzyskała 110 mandatów (na 250 ogółem). Znaczny sukces stał się udziałem radykałów (82 mandaty). Reprezentujący antymiloszewiczowską opozycję Serbski Ruch Odnowy wprowadził 45 deputowanych. Natomiast DS wzywała do bojkotu wyborów⁶⁰. Misję utworzenia rządu ponownie otrzymał polityk socjalistyczny Mirko Marjanović (pozostawał na czele rządu republikańskiego do października 2000 r.).

Przełomowe wybory do Skupsztiny miały miejsce w grudniu 2000 r., w nowej sytuacji politycznej po dymisji prezydenta S. Miloševicia. Ogromne zwycięstwo w tej elekcji odniósł szeroki ruch opozycji demokratycznej – Demokratyczna Opozycja Serbii (DOS). Jego deputowani weszli do Zgromadzenia Narodowego w liczbie 176. Socjaliści zdołali wprowadzić 37 deputowanych, a radykałowie 23. Na czele rządu republikańskiego stanął lider Partii Demokratycznej – Zoran Djindić⁶¹.

Kolejna elekcja parlamentarna miała miejsce 28 grudnia 2003 r. Scena polityczna uległa fragmentaryzacji po rozpadzie szerokiej koalicji (DOS). Frekwencja wyniosła 59%. Zwycięstwo odniosła Serbska Partia Radykalna, na której liście głosowało 28% (82 mandaty). Demokratyczna Partia Serbii (DSS) wprowadziła 53 deputowanych, a Partia Demokratyczna – 37. Ugrupowanie liberalne G 17 Plus wprowadziło 34 deputowanych a Serbski Ruch Odnowy oraz socjaliści – po 22 deputowanych. Gabinet rządowy w oparciu o koalicję DSS, G 17 Plus, SPO utworzył Vojislav Koštunica – lider DSS⁶².

Kolejne wybory odbyły się w styczniu 2007 r., po uchwaleniu nowej konstytucji. Wyniki potwierdziły znaczną popularność radykałów, którzy zdołali utrzymać wpływy z poprzedniej elekcji – 28% głosów (81 mandatów). Drugie miejsce zajęli kandydaci z Partii Demokratycznej, którzy zostali poparci przez 22% głosujących (65 mandatów). Trzecie miejsce stało się udziałem Demokratycznej Partii Serbii (17% oraz 47 mandatów). Kolejne miejsca zajęli: liberalne ugrupowanie G 17 Plus – 19 mandatów oraz socjaliści (16 mandatów). Frekwencja wyniosła ok. 60%⁶³. Na czele rządu republi-

⁶⁰ Zob. J. Stańczyk, *Jugosławia*, [w:] *Europa Środkowo-Wschodnia 1997–98*, r. VII–VIII, Warszawa 2000, s. 99; por. V. Stevanović, *Milošević, jedan epitaf*, Beograd 2002, s. 202 i n.

⁶¹ Zob. J. Stańczyk, *Jugosławia (Serbia i Czarnogóra)*, [w:] *Europa Środkowo-Wschodnia 2000*, r. X, Warszawa 2002, s. 89.

⁶² Zob. P. Codogni, *Serbia i Czarnogóra*, [w:] *Europa Środkowo-Wschodnia 2003*, r. XIII, Warszawa 2006, s. 197

⁶³ Zob. K. Krysiel, J. Wojnicki, *Partie i systemy partyjne państw bylej Jugosławii*, Pułtusk–Warszawa 2009, s. 163 i n.

kańskiego stanął ponownie Vojislav Koštunica – lider DSS, a w skład koalicji rządowej weszli także politycy z DS. oraz G 17 Plus.

Ostatnie wybory do Zgromadzenia Narodowego odbyły się przed terminem w dniu 11 maja 2008 r. Powodem ich przeprowadzenia była dymisja urzędującego gabinetu Vojislava Koštunicy w kontekście sporów o przyszłość Kosowa. Elekcja stanowiła starcie dwóch bloków – proeuropejskiego skupionego wokół Partii Demokratycznej prezydenta Borisa Tadicia oraz eurosceptycznego uformowanego wokół radykałów. Koalicja *Dla Europejskiej Serbii* uzyskała ponad 38% głosów. Drugie miejsce zajęli radykałowie z SRS (ok. 29%). Kolejne miejsce uzyskała DSS – 11,3%, socjaliści z SPS (7,6%) oraz Liberalna Partia Demokratyczna (ok. 5%)⁶⁴. Gabinet w lipcu 2008 r. utworzył Mirko Cvetković w oparciu o koalicję Partii Demokratycznej, G 17 Plus oraz socjalistów.

Tabela: Rządy w Republice Serbii od 1991 r.⁶⁵

SZEF RZĄDU	CZAS TRWANIA	KOALICJA RZĄDZĄCA
R. Božović SPS	12.1991–3.1993	SPS, SRS
N. Sainović SPS	3.1993–3.1994	SPS, SRS
M. Marjanović SPS	3.1994–10.2000	SPS, SRS
M. Minic SPS	10.2000–01.2001	Rząd tymczasowy
Z. Đinđić DOS	1.2001–3.2003	DOS
Z. Živković DOS	3.2003–3.2004	DOS
V. Koštunica DSS	3.2004–4.2007	DSS, G 17 Plus, SPO+NS (przy wsparciu SPS)
V. Koštunica DSS	4.2007–7.2008	DSS, G 17 Plus, DS
M. Cvetković DS	07.2008	DS, SPS, G 17 Plus, PUPS

Źródło: opracowanie własne.

⁶⁴ Ibidem, s. 167 i n.

⁶⁵ DOS – Demokratyczna Opozycja Serbii, SPS – Socjalistyczna Partia Serbii, SRS – Serbska Partia, DSS – Demokratyczna Partia Serbii, DS – Partia Demokratyczna, SPO – Serbski Ruch Odnowy, NS – Nowa Serbia, G 17 Plus – ugrupowanie liberalnych ekspertów gospodarczych, PUPS – Zjednoczona Partia Emerytów Serbii.

Republika Serbii stanowi przykład tzw. *Opóźnionej transformacji*. Reformy demokratyczne zostały zainicjowane pod koniec lat 80. XX w., ale następnie poważnie zahamowane i ograniczone podczas trwania rządów prezydenta Slobodana Miloševića (lata 90.). Istotnym czynnikiem utrudniającym proces kształtowania demokratycznego systemu rządów była nierozstrzygnięta kwestia formowania organizmu państwowego (najpierw w latach 1992–2003 Federacyjna Republika Jugosławii, od 2003 r. unia państwowa Serbii i Czarnogóry, a od 2006 r. samodzielna Republika Serbii). Przyjęty w Serbii system rządów opiera się na modelu parlamentarno-gabinetowym z zastosowaniem pewnych modyfikacji (np. bezpośredni wybór głowy państwa). Warto także zwrócić uwagę na występujące znaczne rozbieżności pomiędzy normami konstytucyjnymi a praktyką życia politycznego (jest to cecha charakterystyczna dla wielu państw bałkańskich). Podstawową konstytucyjną zasadą określającą relacje pomiędzy organami władzy państwowej jest zasada równowagi oraz wzajemnej kontroli. Rząd Republiki jest definiowany konstytucyjnie jako piastun władzy wykonawczej. Pozycję tę wzmacnia fakt, iż jest jedynym organem władzy wykonawczej w Republice, bo prezydent jest określany przez ustrojodawcę jako wyraziciel jedności państwa. Kluczowym zadaniem gabinetu – jak stanowią regulacje konstytucyjne – określanie i jest wykonywanie polityki państwa.

Summary

The institution of the Government of the Republic of Serbia in the system of authority

Politics of Serbia are limited to the rules of a modern parliamentary representative democratic republic. In this system, the Prime Minister of Serbia is the head of government, and of a multi-party system. Executive power is exercised by the government. Legislative power is vested in both the government and the National Assembly of Serbia. The Judiciary is independent of the executive and the legislature. The Government of Serbia (*Vlada Srbije*) is the main element of the executive branch of government in Serbia. It is led by the Prime Minister (*Predsednik Vlade*), commonly abbreviated to premier (*premier*). The Prime Minister is chosen by the National Assembly on the proposal of the President who names the designate Prime Minister after talks with all parliamentary leaders. Ministers are nominated by the Prime Minister and confirmed by the Parliament.